

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Психологія спілкування»

Ступінь вищої освіти – Бакалавр
Спеціальність **053 Психологія**
Освітня програма «**Психологія**»
Рік навчання II, семестр IV
Форма навчання денна
Кількість кредитів ЄКТС 5
Мова викладання українська

Лектор курсу
Контактна інформація
лектора (e-mail)
Сторінка курсу в eLearn

Омельченко Людмила Миколаївна
omelchenko2006@nubip.edu.ua

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2212>

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія спілкування – дисципліна, що є компонентом циклу професійної підготовки освітньої програми «Психологія». Мета навчального курсу: формування знань студентів про психологічні особливості спілкування та міжособистісної взаємодії, розвиток навичок ефективного спілкування як професійної якості, необхідної для практичної діяльності майбутніх психологів. Вивчаючи курс, студенти матимуть змогу: осмислити теоретичні основи спілкування, збагнути, яке значення мають набуті знання в процесі оволодіння комунікативними навичками та вміннями, опанувати низку практичних навичок, що становитимуть підґрунтя професійної діяльності. Переваги курсу: основна увага на виробленні комунікативних умінь на підґрунті теоретичних знань, можливість участі в групових формах навчальної діяльності, навчання в дії, самопізнання, планування власного саморозвитку. Форма підсумкового контролю – екзамен.

Компетентності навчальної дисципліни:

інтегральна компетентність (ІК): здатність вирізняти й аналізувати психічні явища, їх види, властивості й закономірності, добирати методи їх вивчення й розвитку;

загальні компетентності (ЗК):

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знання й розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2);
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 3);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4);
- здатність бути критичним і самокритичним (ЗК 5);
- здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 6);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 7);
- навички міжособистісної взаємодії як у повсякденному, так і професійному житті (ЗК 8);
- здатність працювати в команді, уміння організувати роботу команди (ЗК 9);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК 11);

спеціальні (фахові компетентності) (СК):

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (СК 1);
- здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ (СК 2);
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (СК 3);
- здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (СК 4);
- здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (СК 5);
- здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження (СК 6);
- здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (СК 7);
- здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту (СК 9);

- здатність дотримуватися норм професійної етики (СК 10);
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (СК 11).

Програмні результати навчання навчальної дисципліни:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання (ПРН 1);
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань (ПРН 2);
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН 3).
- обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел (ПРН 4).
- обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН 5).
- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження (ПРН 6);
- рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки (ПРН 7);
- презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців (ПРН 8);
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПРН 10);
- складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (ПРН 11);
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника (ПРН 12);
- взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності (ПРН 13);
- ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості(ПРН 14);
- відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ПРН 15);
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога (ПРН 16);
- вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії (ПРН 18);

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Год (лекц/ прак/сам роб)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
Модуль 1. Психологія спілкування				
Тема 1. Спілкування як феномен психології	2/4/1	Розуміти наукові підходи до спілкування; сутність поняття «спілкування»; його значення в розвитку особистості. Уміти аналізувати та пояснювати цілі, функції, рівні спілкування людини.	1. Практичного заняття: аналіз епізодів спілкування, аналіз рівнів власного спілкування	1. Перевірка завдань практичних занять № 1 - 4 б, № 2 – 4 б
			2. Самостійної роботи: аналіз значення спілкування в розвитку особистості	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 5 б (детальний розподіл балів за кожне завдання уміщено на ЕНК)
Тема 2. Комунікація. Контекст комунікації	2/4/2	Розуміти наукові концепції комунікації; сутність поняття «комунікація»; функції, види, форми комунікації. Уміти аналізувати та пояснювати структуру зазначеного процесу; принципи комунікації.	1. Практичного заняття: аналіз комунікативного процесу, самоаналіз власних комунікативних труднощів.	1. Перевірка завдань практичних занять № 3 - 4б, № 4 – 4 б
			2. Самостійної роботи: аналіз принципів комунікації, виконання завдань на розвиток уміння передкомунікаційного орієнтування	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 6 б
Тема 3. Засоби спілкування	2/4/2	Розуміти сутність знакових систем спілкування, мовленнєвого процесу, невербальної поведінки, експресивних ознак емоційних станів людей. Уміти аналізувати особливості мовленнєвої поведінки, діагностувати стани й наміри людей за їхніми вербальними та невербальними повідомленнями.	1. Практичного заняття:: самоаналіз переваг і недоліків власного мовлення, складання плану саморозвитку мовленнєвих умінь, робота над кейсом.	1. Перевірка завдань практичних занять № 5 - 4 б, № 6 – 4 б
			2. Самостійної роботи:: підбір прикладів прояву комунікативних бар'єрів у спілкуванні, виконання завдань на розвиток уміння інтерпретації невербальних повідомлень людини	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 6 б
Тема 4. Чинники ефективного спілкування	2/4/2	Розуміти поняття «ефективне спілкування»; сутність підходів до його трактування. Уміти застосовувати прийоми активного слухання у процесі спілкування, приймати почуття співрозмовника, надавати словесну підтримку, обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій психологічного дослідження.	1. Практичного заняття:: формулювання уточнювальних запитань, парафразів змісту та почуттів співрозмовника, створення відповіді-підтримки та відповіді-інтерпретації співрозмовнику, аналіз проявів почуттів у повідомленнях співрозмовника.	1. Перевірка завдань практичних занять № 7 - 4 б, № 8 – 4 б
			2. Самостійної роботи:: створення повідомлень, що містять прийняття почуттів іншого, словесну підтримку	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 6 б

Тема 5. Форми впливу на партнера спілкування	2/4/1	Розуміти сутність психологічного впливу; його значення в процесі спілкування. Уміти застосовувати методи ефективного переконання, підтримувати, втішати співрозмовника, застосовувати прийоми непрямого навіювання, способи протидії впливам інших.	1. Практичного заняття:: аналіз ситуацій з метою виявлення форм впливу на партнерів спілкування, участь у груповому обговоренні дискусійних питань, визначення ефективних способів переконання.	1. Перевірка завдань практичних занять № 9 – 4 б, № 10 – 4 б
Тема 6. Маніпуляція як форма впливу	2/4/2	Розуміти сутність маніпуляції як форми психологічного впливу. Уміти реалізувати стратегії та способи маніпулятивного впливу на партнера у спілкуванні, застосовувати засоби захисту від маніпулятивного впливу інших.	1. Практичного заняття:: аналіз запропонованих ситуацій спілкування, наведення прикладів застосування маніпулятивних технік із власного досвіду спілкування, обговорення способів захисту від них.	1. Перевірка завдань практичних занять № 11 4 б, № 12 – 4 б
			2. Самостійної роботи:: виконання завдання на розвиток вміння захищатися від маніпулятивного впливу	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 6 б
Тема 7. Вікові особливості спілкування	2/4	Розуміти сутність психологічних особливостей спілкування людей різних вікових груп. Уміти враховувати вікові особливості спілкування у процесі соціальної взаємодії.	1. Практичного заняття:: аналіз ситуацій спілкування з метою визначення прояву вікових особливостей спілкування, визначення труднощів, спілкуванні підлітків, створення рекомендацій для педагогів/батьків щодо спілкування з підлітками.	1. Перевірка завдань практичних занять № 13 - 4 б, № 14 – 4 б
				2. Контрольна робота (тест ЕНК) 15 б
Курсова робота	20	Уміти аналізувати досліджувану проблему, логічно та грамотно викладати свої думки у науковому стилі, дотримуватись академічної доброчесності.	Теоретичний аналіз проблеми дослідження.	Перевірка виконання першого розділу роботи 35 б.
Модуль 2. Психологія міжособистісної взаємодії та взаєморозуміння				
Тема 8. Міжособистісна взаємодія	2/4/2	Розуміти сутність понять «транзакція», «ситуація взаємодії», «его-стан», «сценарії взаємодії»; розрізнати позиції, стратегії, рівні взаємодії. Уміти орієнтуватися в ситуації взаємодії, враховувати его-стани при організації взаємодії.	1. Практичного заняття:: аналіз повідомлень, підбір продовження розмов відповідно до его-стану, участь у груповій роботі над кейсом (технологія «Комунікаційний квадрат»).	1. Перевірка завдань практичних занять № 15 – 4 б, № 16 - 4б
			2. Самостійної роботи: аналіз власних життєвих сценаріїв.	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 4 б
Тема 9. Потреба людей у взаєминах	2/4/	Розуміти сутність теорії міжособистісних відносин, значущість мотивації афіліації суб'єктів у процесі спілкування та взаємодії. Уміти застосовувати методики діагностики мотивів афіліації,	1. Практичного заняття: діагностика та аналіз власних основних міжособистісних потреб і типів міжособистісної поведінки, визначення рівня сумісності в міжособистісній взаємодії.	1. Перевірка завдань практичних занять № 17 - 4 б, № 18 – 4 б

		особистісних особливостей у процесі взаємодії з іншими.		
Тема 10-11. Соціальна перцепція	4/8/4	Розуміти сутність налагодження взаємин, механізми психологічної близькості, особливості сприймання людини людиною. Уміти діагностувати цілі, мотиви партнера у спілкуванні, його переживання, установки, стани, очікування, побоювання, долати психологічні бар'єри відчуження, недовіри, нетерпимості,	1. Практичного заняття: визначення типової схеми перцепції співрозмовників, систематичної помилки соціального сприймання, обговорення дискусійних питань.	1. Перевірка завдань практичних занять № 19 - 4 б, № 20 – 4 б, № 21 – 4 б, № 22 – 4 б.
			2. Самостійної роботи: аналіз ситуації взаємодії, виокремлення основних ефектів, що проявляються у взаємному сприйманні учасників.	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 5 б
Тема 12. Міжособистісні стосунки	2/4/	Розуміти сутність людських стосунків, понять «атракція», «знайомство», «прихильність», «дружба», «любов», «кохання», розрізнати види стосунків, уміти визначати причини проблем і труднощів, що виникають у стосунках	1. Практичного заняття: визначення рольових проявів дружби, аналіз результатів діагностики сумісності закоханих, участь у обговоренні дискусійних питань.	1. Перевірка завдань практичних занять № 23 - 4 б, № 24 – 4 б
			2. Самостійної роботи: самоаналіз за методикою «Карта дружби».	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 4 б
Тема 13. Психологічні особливості педагогічного спілкування	2/4/2	Розуміти сутність процесу педагогічного спілкування, його значення для розвитку особистості учня, ролі пед. спілкування у формуванні мотивації та ефективності навчально-пізнавальної діяльності учнів; уміти підбирати діагностичний інструментарій для виявлення психологічних особливостей педагогічного спілкування	1. Практичного заняття: аналіз ситуацій, що ілюструють труднощі взаємодії педагога з учнями, заміна неефективних повідомлень ефективними.	1. Перевірка завдань практичних занять № 25 – 4 б, № 26 - 4 б
			2. Самостійної роботи: розробка рекомендацій для вчителя щодо створення ситуації успіху у взаємодії з учнями 1, 3, 5, 8, 10 класів	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 4 б
Тема 14. Особливості спілкування лікаря з пацієнтом	2/4	Розуміти сутність понять «комунікативна компетентність лікаря», «бар'єри у спілкуванні лікаря і хворого». Уміти визначати комунікативні уміння лікаря, труднощі у спілкуванні лікаря з пацієнтом, розробляти рекомендації щодо оптимізації взаємодії лікаря	1. Практичного заняття: аналіз ситуацій взаємодії лікаря та хворого, розробка рекомендацій щодо оптимізації взаємодії лікаря із пацієнтами.	1. Перевірка завдань практичних занять № 27 - 4 б, № 28 – 4б.
Тема 15. Міжособистісні стосунки та спілкування в сім'ї	4/8/2	Розуміти сутність комунікативних потреб, що реалізуються в шлюбі; прихильності дитини до дорослих, значущість прихильності батьків для розвитку дитини. Уміти діагностувати психологічні особливості взаємодії батьків і дітей, аналізувати схеми спілкування дорослих із дітьми.	1. Практичного заняття: аналіз ситуацій взаємодії дітей і батьків (виявлення комунікативних бар'єрів, реакції дітей на емоційне забарвлення повідомлень, позиції дорослого)..	1. Перевірка завдань практичних занять - № 29 4 б, 30 – 4 б
			2. Самостійної роботи: рекомендації для батьків щодо ефективного спілкування з підлітками	2. Перевірка завдань самостійної роботи (ЕНК) 4 б

				3. Контрольна робота (Тест ЕНК) 15 б
Курсова робота	20	Уміння планувати та проводити емпіричне дослідження, добирати валідні методи емпіричного дослідження, аналізувати його результати та формулювати висновки, дотримуватись етики наукового дослідження. Уміння презентувати результати власного наукового дослідження.	Проведення емпіричного дослідження, аналіз його результатів, формулювання висновків, оформлення роботи та підготовка презентації виступу за темою роботи.	Перевірка виконання другого розділу роботи та висновків 35 б. Захист роботи 30 б.
Всього за навчальну роботу				70 %
Екзамен				30 %
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перекладання:	Роботи потрібно подати не пізніше визначених термінів, якщо завдання здаються із запізненням, без поважних причин, вони оцінюються нижче. Перекладання модулів можливе за наявності поважних причин (наприклад, через хворобу).
Політика щодо академічної доброчесності:	Відповідно до п. 3 статті 58 Закону України «Про вищу освіту», Положення про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, студенти, які навчаються на курсі, повинні дотримуватися принципу доброчесності при виконанні завдань та курсової роботи
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. У разі наявності об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	Заліків
90-100	відмінно	Зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Волошенко М.О., Азаркіна О.В. Психологія спілкування: Навч. посібник. Київ: Олді Плюс, 2021. 280 с.
2. Дунець Л. М. Психологія спілкування: навч. посіб. для студ. спец. «Соціальна педагогіка» та «Практична психологія». Хмельницький [б.в.], 2003. 142 с.
3. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 624 с.
4. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: підручник: У 2 кн. Кн. 1. Соціальна психологія особистості і спілкування. Київ: Либідь, 2004. 576 с.
5. Омельченко Л.М. Психологія спілкування. Київ: Ліра, 2020. 156 с.
6. Основи соціальної психології: Навчальний посібник / За ред.. М. М. Слюсаревського. Київ: Міленіум, 2008. 495 с.
7. Психологія педагогічної взаємодії: інтегративний підхід: монографія / за ред. В. Л. Зливкова, С.О. Лукомської. Київ: 2019. 259 с.
8. Психологія спілкування: навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, Л. В. Пляка, Н. В. Альохіна, В. С. Шаповалова. Харків: НФаУ, 2018. 140 с.
9. Психологія спілкування: навч. посіб. / за заг. ред. Л. О. Савенкової. Київ: КНЕУ, 2015. 309 с.

10. Філоненко М. М. Психологія спілкування: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 224 с.
11. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування: Навчальний посібник. 2-ге вид., випр. та доп. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 464 с.

Допоміжні

1. Берн Е. Ігри, у які грають люди. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 256 с..
2. Головаха Є.І. Психологія людського взаєморозуміння. К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002. 223 с.
3. Гуменюк О. Освітнє спілкування як інформаційний, діловий, психосмисловий та самосенсовий обміни. *Психологія і суспільство*. 2005, № 3. С. 73-94.
4. Максименко С.Д., Забродський М.М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування). С.Д., Максименко М.М. Забродський. Київ 2005.
5. Москаленко В.В. Психологія соціального впливу: Навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. 448 с.
6. Основи психології та міжособове спілкування : навч. посіб. / Лариса Володимирівна Засекіна, Тетяна Володимирівна Пастрик. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 184 с.
7. Піз А., Піз Б. Мова рухів тіла. Розширене видання. Київ: КМ-БУКС. 2021. 416 с.
8. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 336 с.
9. Чалдині Р. Психологія впливу-2. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2021. 400 с.
10. Щербан Т.Д. Психологія навчального спілкування: Монографія. Київ: Міленіум, 2004. 346 с.
11. Ekman, P. (2003). Emotions revealed: Recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life. 320 p.
12. Myers D. G. (2002). Social Psychology. McGraw-Hill. 656 p.
13. Verderber R., Verderber K. (1999). Communicate! Wadsworth. 494 p.
14. Covey C., Manson D. (2019) Communication Psychology. Paperback. 253 p.
15. Communication in the Real World: An Introduction to Communication Studies. University of Minnesota Libraries Publishing through the eLearning Support Initiative (2013). <https://open.lib.umn.edu/communication/front-matter/publisher-information/>

Інформаційні ресурси

1. Демонстраційна лекція Пола Екмана URL: https://www.youtube.com/watch?v=axgAMNf4e_k (дата звернення 25.05.2024)
2. Опитувальник міжособистісних стосунків ОМО/FIRO URL: <https://psytests.org/interpersonal/omofiro.html> (дата звернення 01.05.2024)
3. Піз Аллан і Барбара. Мова стосунків (Чоловік та жінка) URL: <http://psy.piter.com/library/?tp=2&rd=5&l=257> (дата звернення 01.05.2024)
4. Стюарт Й., Джойнс В. Життєвий сценарій. Бібліотека PSYLIB URL: <http://psylib.org.ua/books/stewj01/index.htm> (дата звернення 01.05.2024)
5. «Чому важливо бавитись з дітьми?» Вебінар Центру здоров'я та розвитку «Коло сім'ї» URL: https://www.youtube.com/watch?v=SpqWUT_aw4s (дата звернення 01.05.2024)
6. Tronick E. Still Face Experiment bei Kindern. URL: <https://youtu.be/1Uy3bgUmrCU> (дата звернення 03.05.2024).
7. Вебінар «Турбота про психічне здоров'я жінок під час вагітності та в післяпологовому періоді». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Y8Ss6nc7tEE&t=326s> (дата звернення 24.03.2024)